

A háztartások fogyasztásának színvonala és szerkezete, 2010

A tartalomról

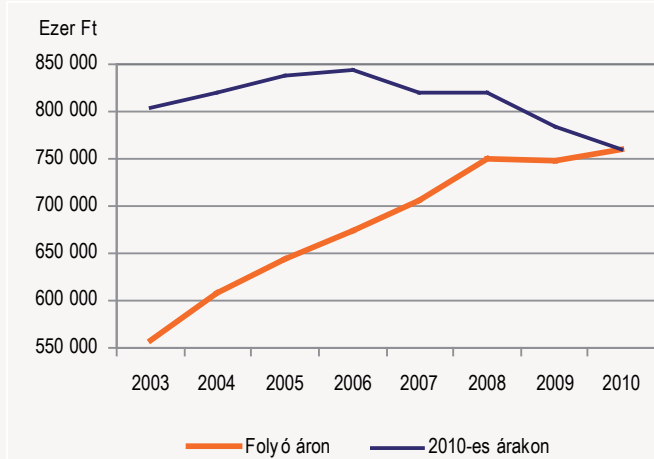
- 1 A fogyasztási kiadások színvonala és szerkezete
- 2 Lakásfenntartás, háztartási energiakiadások alakulása
- 2 Az élelmiszer-kiadások alakulása
- 3 A közlekedés és szállítási kiadások alakulása
- 3 A lakosság tulajdonában lévő tartós fogyasztási cikkek állománya
- 4 A háztartások jövedelemelvárásai, anyagi helyzetük szubjektív megítélése, 2011

A fogyasztási kiadások színvonala és szerkezete

2010-ben a lakosság összes fogyasztásának egy főre jutó éves átlagos összege 759 608 forint volt, összehasonlító áron 3,2%-kal kevesebb az előző évinél. A háztartások fogyasztásának további – bár az előző évinél 1,1%-kal kisebb – csökkenése annak ellenére következett be, hogy a 2010-ben bevezetett személyi jövedelemadó-változásoknak köszönhetően a reálbérek – a magasabb infláció ellenére is – nőttek. A lakossági fogyasztást azonban többek között visszafogta a foglalkoztatottak számának mérséklődése, a lakosság hiteltörlesztési terheinek növekedése, valamint a megélhetéshez szükséges kiadások emelkedése.

1. ábra

Háztartások egy főre jutó éves kiadásai

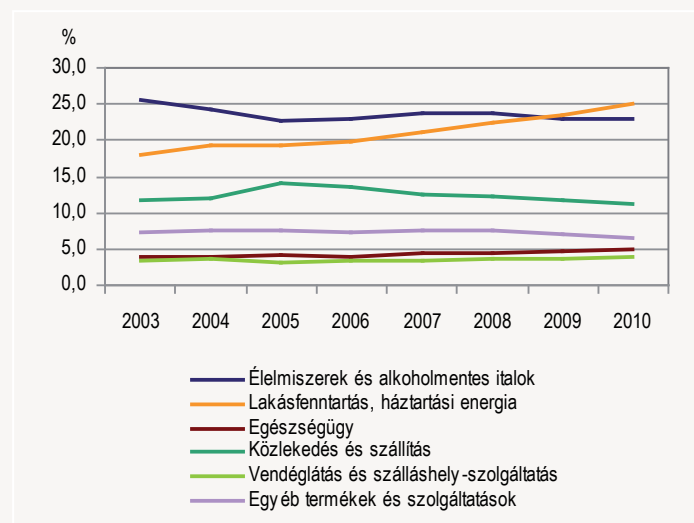
Forrás: háztartási költségvetési és életkörülmény-adatfelvétel.

A lakosság fogyasztási szerkezetében nem mutatkozott szignifikáns átrendeződés 2010-ben sem, az összkidás három legjelentősebb szeletét továbbra is a lakásfenntartás, háztartási energia (24,9%), az élelmiszerek és alkoholmentes italok (23,0%), illetve a közlekedés és szállítás (11,1%)

fogyasztási főcsoportok tették ki. Az említett három kategórián belül a lakásfenntartásra és háztartási energiára fordított kiadások – amelyek átlagos összege 189 353 forint volt – összehasonlító áron 1,7%-kal haladta meg a 2009-es értéket, míg az élelmiszer-kiadások egy főre jutó összege (160 255 forint) az előző évihez viszonyítva reálértéken 1,8%-kal csökkent. A közlekedés és szállítási főcsoport 13,8%-kal esett vissza a 2009-eshez értékhez mérten (84 508 forint). A fogyasztási kiadások alakulása jól tükrözi, hogy a lakhatás költségeinek emelkedése a napi cikkekre elkölthető összeget korlátozta. Az élelmiszer-fogyasztás visszafogása mellett a háztartások az ún. luxuskiadásokon (pl. fodrász, kozmetika, óra-ékszer) tudtak spórolni, ezt mutatja az egyéb termékek, és szolgáltatások főcsoport reálértéken számított 11,2%-os visszaesése. Országosan 2,8%-kal mérséklődtek a hírközlésre, illetve 3,3%-kal a lakberendezésre fordított kiadások, míg ruházkodásra és lábbelire 4,9%-kal többet költött a lakosság. Az egészségügyre fordított kiadások összege csaknem változatlan maradt.

2. ábra

Az egy főre jutó éves fogyasztási kiadás szerkezete

2010-ben sem változott lényegesen a leggazdagabbak és a legszegényebbek fogyasztása közötti különbség: a legfelső jövedelmi tized átlagosan négyszer annyit fordított fogyasztásra, mint a legalsó jövedelmi tized. Az átlagosnál kisebb, kétszeres különbséget mutat az élelmiszerekre fordított kiadás, viszont igen nagy eltérés mutatkozik a legszegényebb és a leggazdagabb rétegek közlekedésre, kultúrára, valamint vendéglátásra és szálláshelyre fordított kiadásai között. A háztartások fogyasztási kiadásai jelentős regionális különbséget mutatnak. 2010-ben az egy főre jutó fogyasztási kiadások három régióban az országos átlagnál kisebb mértékben mérséklődtek: Közép-Magyarországon 0,9, Közép-Dunántúlon 1,5, Dél-Alföldön 1,7%-kal. Ezzel szemben kiugróan magas kiadáscsökkenés következett be a gazdaságilag és társadalmilag fejletlenebb Dél-Dunántúlon (7,6%), illetve Észak-Alföldön (7,0%), ahol a lakosság gazdasági aktivitás szerinti összetétele is kedvezőtlenebb, az országos átlagot jelentősen meghaladó a munkanélküliek aránya.

A háztartások fogyasztási kiadásait alapvetően meghatározza, hogy a háztartásban nevelnek-e gyermeket, vagy sem. A gyermekes családok egy főre jutó fogyasztása az országos átlag háromnegyedét, a gyermektelen háztartások fogyasztásának kétharmadát tette ki. A gyermeket nevelő családok rosszabb anyagi potenciálja többek között az alacsonyabb munkaerő-piaci aktivitással függ össze, valamint azzal, hogy a szegényebb és alacsonyabb iskolázottságú szülők több gyermeket vállalnak, így ők felülreprezentáltak a gyermekes háztartásokon belül. 2010-ben a gyermekes családok hátrányát növelte, hogy a családi pótlék és az egyéb családtámogatási juttatások nominálértékben változatlanok maradtak, tehát veszítettek reálértékükből. A gyermekes háztartásokban az egy főre jutó fogyasztás a lakásfenntartási kiadások, valamint az élelmiszer-fogyasztás vonatkozásában jelentős mértékben elmaradt mind a gyermektelenekétől, mind az országos átlagtól. Míg az előbbi mint fajlagos kiadás a magasabb átlagos taglétszám miatt volt alacsonyabb, a kisebb élelmiszer-fogyasztás hátterében egyrészt a gyermekek alacsonyabb kalóriaszükséglete, másrészt a költségek tudatos visszafogása áll, hiszen az élelmiszer-kiadásokon lehet a legkönnyebben spórolni. Ezen túlmenően a három és annál több gyermekes családok részére juttatott növekvő étkezési és élelmiszer-támogatások is hozzájárultak az otthoni étkezés visszaszorulásához. Ezzel szemben bizonyos kategóriákban (pl. ruházkodás, testápolási cikkek) a gyermekes háztartások egy főre jutó kiadásai csak igen kis mértékben tértek el a gyermektelenekétől, sőt könyvekre többet is költöttek, hiszen a családok igyekeznek a gyermekek igényeit még a felnőttek rovására is maximálisan kielégíteni.

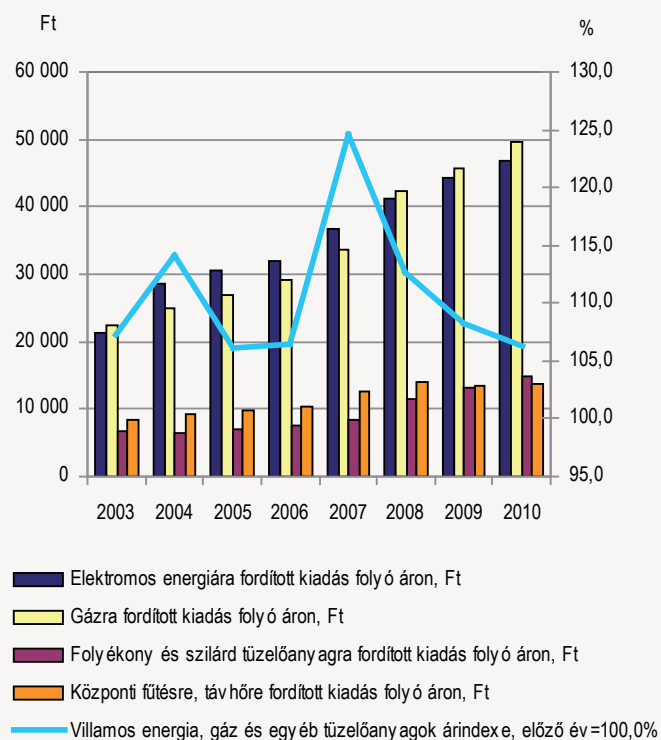
2010-ben a nyugdíjasok egy főre jutó fogyasztási kiadásai (879 671 forint) összehasonlítva az előző évihez képest, aminek elsődleges oka az, hogy a fogyasztási szerkezetében nagyobb súllyal szereplő élelmiszerek, lakásfenntartási kiadások, és gyógyszerek árándexe alatta maradt, vagy csak alig haladta meg az általános árándexet, szemben pl. az üzemanyag és a közlekedés árándexével, amelyek változása a nyugdíjasok fogyasztását kevésbé érinti.

Lakásfenntartás, háztartási energiakiadások alakulása

A lakásfenntartási kiadások a magyar háztartások kiadásai közül a legnagyobb tételt jelentik. A 2009-es 2%-os kiadáscsökkenés után 2010-ben reálértékben kismértékű (1,7%-os) növekedése következett be. A lakásfenntartási kiadások kétharmadát továbbra is a villamos energia, a gáz és egyéb tüzelőanyagok tették ki (fejenként 125 ezer forint), amely összehasonlítva az előző évihez képest. 2010-ben folytatódott az energiaárak növekedésének lassulása, bár még mindig meghaladta a fogyasztóiár-indexet: a 2009-es 8,2%-hoz mérten 2010-ben 6,3% volt az energiaárak emelkedése. A központifűtés-, távhő-, valamint a lakbérkiadások reálértékben kimutatott jelentős emelkedése (15,6 és 14,2%) csak kismértékben járult hozzá az összes lakásfenntartási kiadás emelkedéséhez, mivel részarányuk a teljes főcsoporton belül alacsony (7,2 és 5,3%). A háztartások a 2009-ben elhalasztott karbantartási és javítási munkálatok egy részét 2010-ben már elvégezték, az ilyen típusú kiadások csökkenésének üteme jelentősen lelassult. Az egy főre jutó lakásfenntartási kiadás a Közép-Magyarország régióban volt a legmagasabb, 230 ezer forint, ami az országos átlagnál 21,6%-kal magasabb, míg a legalacsonyabb az Észak-Alföld régióban, 160 ezer forint, ami 15,5%-kal maradt el az országos átlagtól. A rászoruló háztartások legnagyobb mértékben a szolgáltatási kiadásokon spóroltak, a többihez képest gazdagabb Közép-Magyarország régióban közel négyszeresét költötték az emberek építményadóra, közös költségre, valamint egyéb lakásszolgáltatásokra, mint a szerényebb anyagi potenciállal rendelkező Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon. A háztartási energiára fordított kiadások jóval kisebb szóródást mutatnak: a legmagasabb, közép-magyarországi és a legalacsonyabb, észak-alföldi érték között 14,6% az eltérés (135 ezer és 118 ezer forint).

3. ábra

A háztartások energiakiadásainak alakulása

Az élelmiszer-kiadások alakulása

2010-ben a háztartásokban fogyasztott élelmiszer-kiadás egy főre számítva 160 ezer forintot tett ki, ami összehasonlítva az előző évihez viszonyítva. Bár a fogyasztás volumenének visszaesése kisebb mértékű volt, mint 2009-ben, még mindig érezhető, hogy a gazdasági recesszió következtében a háztartások igyekeznek visszafogni élelmiszer-fogyasztásukat. A csökkenésben az előbbieken túl a saját termelésből való fogyasztás folyamatos visszaesése, valamint a házon kívüli étkezés növekvő jelentősége játszott szerepet – utóbbit elősegítik a piacon egyre nagyobb arányban jelenlévő étkezési utalványok és üdülési csekkok is. Ezen juttatások hozzájárulnak ahhoz, hogy a szegényebb rétegek is többet tudjanak költeni házon kívüli étkezésre, bár náluk továbbra is megmaradt az otthoni étkezések dominanciája.

1. tábla

A háztartásban fogyasztott élelmiszerek mennyiségének alakulása

(kg/fő/év)

Megnevezés	2003	2006	2009	2010
Kenyér és cereáliák	98,9	90,0	83,0	83,3
Húsfélék	59,5	57,9	53,2	53,7
Tojás, db	174	167	148	148
Tej, liter	63,0	58,6	53,5	52,9
Tejkonzerv, tejpor, sajt, túró	5,2	5,8	5,5	5,5
Olaj, zsiradék	19,8	18,5	17,1	16,9
Burgonya	37,7	33,5	30,0	29,1
Zöldség	57,3	53,9	51,6	47,8
Gyümölcs	51,5	44,6	42,2	37,1
Cukor	15,9	13,8	13,9	13,5

A teljes fogyasztáson belül az élelmiszer-főcsoport 21,1%-os országos részaránya nem változott, de régióként 18–24% között szóródott. Az élelmiszer a többinél magasabb életszínvonalú Közép-Magyarország régió fogyasztásában képvisel kisebb részarányt (18,3%), míg Dél-Alföldön a háztartások az éves kiadásuk 24,5%-át költik élelmiszerre. Igen szembetűnő változást mutat a burgonyafogyasztásra fordított kiadás reálértéken számított 10,0%-os csökkenése, ami a burgonya árának közel egyharmados emelkedéséből adódott.

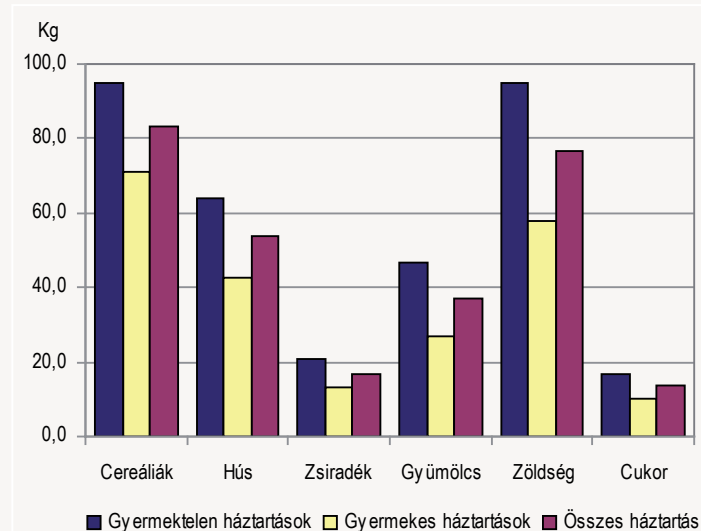
A lakosság kedvezőtlen anyagi helyzete tükröződött az élelmiszer-fogyasztás szerkezetének alakulásában: egyrészt növekedett a cereáliák, ezen belül a kenyér fogyasztása, másrészt visszaesett a zöldség- és gyümölcsfogyasztás. (2010-ben 3,8 kilogrammal kevesebb zöldség és 5,1 kilogrammal kevesebb gyümölcs jutott egy főre, mint 2009-ben.) Ennek ellenére az emberek igyekeznek fogyasztási szokásaikat az egészségesebb táplálkozás irányába mozdítani, a húsféléken belül növekedett a baromfiús részaránya, csökkent az állati eredetű zsiradék, illetve a cukor fogyasztása. A halfogyasztás továbbra is alacsony. Az egy főre jutó élelmiszer-fogyasztásra fordított kiadás, valamint az elfogyasztott mennyiség a háztartásfő korának emelkedésével nő: a 30 év alatti korosztályban a legkevesebb és a 65–74 évesek körében a legmagasabb. Ez részben azzal magyarázható, hogy az idősebbek többször látják vendégül fiatalabb családtagjaikat, illetve hogy ez a korosztály jóval kevesebbszer étkezik házon kívül.

A háztartások által fogyasztott élelmiszerek szerkezeti megoszlása az ország egyes régiói között jelentős eltérést mutatott, összefüggésben a régiók anyagi potenciáljával, valamint a regionálisan eltérő fogyasztói árakkal. A többinél gazdagabb középső régióban az országos átlagnál kevesebb kenyeret, sertéshúst és állati zsiradékot, míg ezzel párhuzamosan több tejterméket, zöldséget és gyümölcsöt fogyasztottak. Az átlagosnál 21,3%-kal magasabb volt a kenyérfogyasztás a szegényebb Dél-Alföldön. Ugyanakkor ebben a régióban a húsfogyasztás is nagyobb (28,1%-kal) volt az országos átlagnál, és a zöldség- és gyümölcsfogyasztás is meghaladta azt – utóbbi a saját termelésből származó fogyasztás kiemelkedően magas (az országos átlagot csaknem kétszeresen meghaladó) arányából következett.

Az élelmiszer-fogyasztás nagymértékben tükrözi a háztartás jövedelmi helyzetét, ezzel összefüggésben jelentős eltérés mutatkozott a gyermekes és a gyermektelen háztartások élelmiszer-kiadásai között. A gyermekes családok kevesebb elkölthető jövedelemmel rendelkeznek, mint a gyermektelenek, ezt élelmiszer-kiadásuk nagysága és szerkezete is tükröz: egyharmaddal kevesebbet költöttek élelmiszerre, mint a gyermeket nem nevelő háztartások. A legjelentősebb különbség a zöldség- és gyümölcsfogyasztásban volt, gyümölcsre közel fele annyit költöttek, zöldségfogyasztási kiadásuk is 40,1%-kal elmaradt.

4. ábra

Gyermekes és gyermektelen háztartások élelmiszer-fogyasztása, 2010

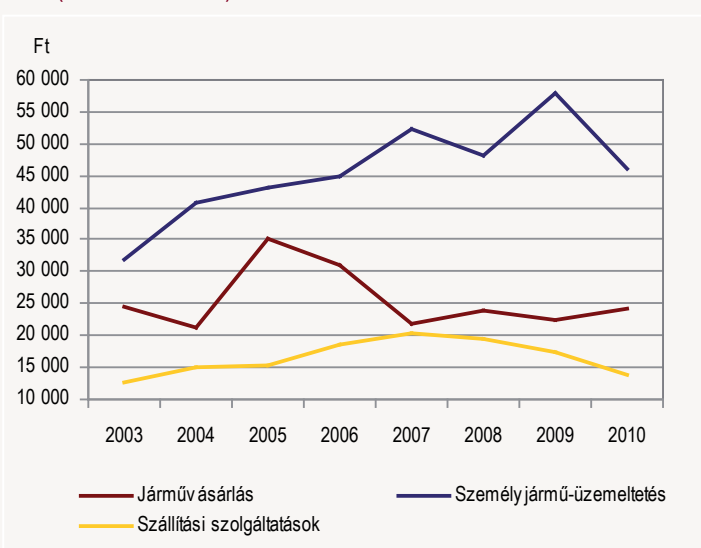

A közlekedés és szállítási kiadások alakulása

A közlekedés és szállítási szolgáltatások kiadási főcsoport a háztartások harmadik legnagyobb kiadási tételét alkotja: 2010-ben átlagosan 85 ezer forintot költöttek ilyen jellegű szolgáltatásokra, összehasonlítva áron 13,8%-kal kevesebbet, mint 2009-ben. Ezen belül járművásárlásra reálértéken 9,0%-kal többet fordítottak, amiben jelentős szerepe van a hitelre vásárolt gépjárművek megnövekedett törlesztőrészletének. A járművek üzemeltetésére és közlekedési szolgáltatásokra 20,3–19,7%-kal kevesebbet költöttek. A rendkívül magas üzemanyagárak (árindex: 121,0%) miatt kevesebbet használták a személygépkocsikat, az üzemanyagra fordított kiadások 28,0%-kal csökkentek. Helyi és távolsági közlekedésre is elsősorban a kötöttpályás személyszállítást választották, amelynek következtében a közúti személyszállítási kiadások igen jelentősen, reálértéken 33,2%-kal visszaestek 2009-hez képest.

5. ábra

Közlekedési és szállítási kiadások reálértéken (előző év=100%)

A lakosság tulajdonában lévő tartós fogyasztási cikkek állománya

A fogyasztói társadalmi attitűdök, valamint az infokommunikációs piac folyamatos bővülése jól tükröződik a lakosság tulajdonában lévő tartós fogyasztási javak állományán. A háztartások gyakrabban cserélik ezeket a javaikat, modernebb, kevesebb energiát fogyasztó terméket vásárolnak. Pl. a hűtőszekrények számának csökkenése mellett nőtt a kombinált hűtő- és fagyasztógépek száma, kétharmaddal bővült a plazma- és az LCD- televíziók száma, egyharmaddal a hordozható számítógépek állománya, és 100 háztartásra 34 digitális fényképezőgép jutott az egy évvel korábbi 30-cal szemben. Folytatódott a vezeték nélküli telefonvonalak visszaszorulása a mobiltelefonok javára. 3,6%-kal nőtt a személygépkocsik állománya. 2010 folyamán tovább javult a tartós javakkal való ellátottság. A háztartások zömében található mikrohullámú sütő, a mosógéppel és a televízióval való ellátottság közelít a teljeshez, és mobiltelefonnal is a háztartások 86,7%-a rendelkezik. A háztartások közel felének van személygépkocsija, e mutató a folyamatos javulás ellenére még mindig jelentős elmaradást tükröz a fejlett európai országokhoz képest. Továbbra is csekély a légkondicionálóval és nagy értékű riasztóval felszerelt háztartások száma: 2010-ben száz háztartásra mindössze 4, illetve 3 ilyen berendezés jutott. A széles körben elterjedt cikkek tekintetében nem mutatkozik jelentős szóródás az ország különböző régiói között, viszont a sok háztartásban még mindig luxuscikknek minősülő mosogatógép, digitális fényképezőgép, számítógép esetében már erősebben kirajzolódik az egyes területeken élők anyagi helyzete közti eltérés. Ezek tekintetében Közép-Magyarország és Közép-Dunántúl ellátottsága magasabb, mint pl. Észak-Magyarországi és Észak-Alföldi. A mobiltelefonnal való ellátottság az egész országban kiegyenlített.

Néhány tartós fogyasztási cikk állománya

2. tábla

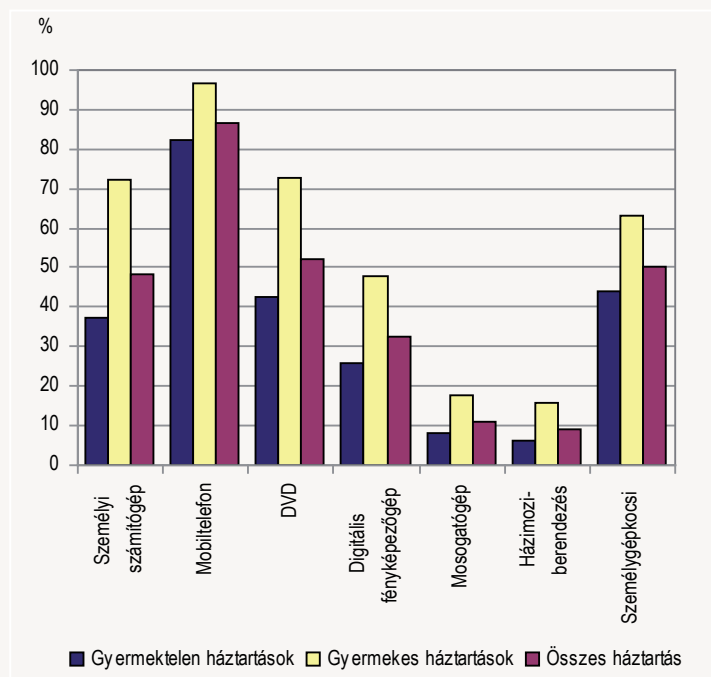
(100 háztartásra jutó, darab)

Megnevezés	2003	2006	2009	2010
Hűtőszekrény	79	72	65	62
Hűtő- és fagyasztógép	30	36	40	43
Automata, félautomata mosógép	70	83	83	84
Mikrohullámú sütő	67	80	86	87
Színes televízió	135	144	151	154
Ebből: plazma, LCD-televízió	:	:	8	13
Digitális fényképezőgép	:	:	30	34
Személyi számítógép	30	41	50	51
Hordozható számítógép	:	3	14	19
Mobiltelefon	124	158	176	178
Személygépkocsi	52	54	55	57

Jelentősebb eltérést mutat az ellátottság, ha a háztartásokat korösszetétel szerint vizsgáljuk, ami elsősorban a különböző korosztályok igényeinek és életmódbeli különbözőségének következménye.

Gyermekek és gyermektelen háztartások egyes tartós javakkal való ellátottsága, 2010

6. ábra

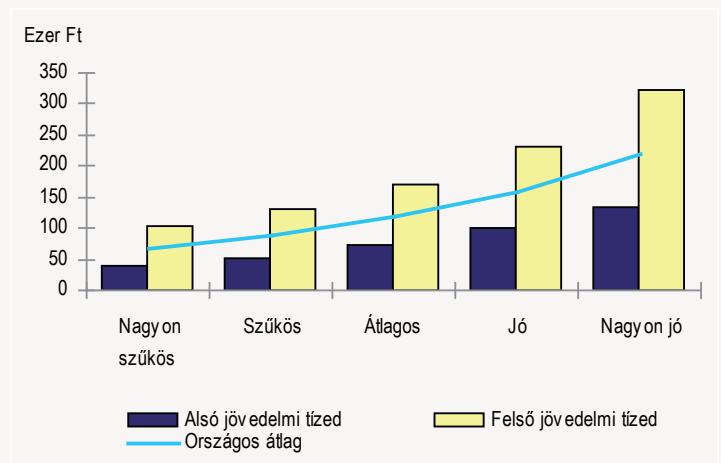
Ennek megfelelően a 60 év felettek körében jóval kevésbé elterjedtek a modern informatikai és szórakoztatóelektronikai eszközök, továbbá a személygépkocsi, mint a fiatalok és a középkorúak körében. Érdekes megfigyelni, hogy míg a gyermekes háztartások fogyasztási kiadásaiukban elmaradnak a gyermektelenekétől és az országos átlagtól is, tartós javakkal való felszereltségük jóval kedvezőbb. Ez a különbség egyrészt az életmódbeli eltérésekből fakad, másrészt abból is, hogy a háztartások felnőtt tagjai gyakran saját szükségleteik háttérbe szorításával igyekeznek kielégíteni gyermekeik igényeit.

A háztartások jövedelemvárásai, anyagi helyzetük szubjektív megítélése, 2011

2011-ben a háztartások szubjektív megítélésük alapján 118 ezer forint egy főre eső jövedelmet tartottak szükségesnek az átlagos megélhetéshez, 7,3%-kal magasabbat az előző évinél. A nagyon szűkös megélhetéshez 68 ezer, a nagyon jó szinthez 218 forint/fő összegű havi jövedelmet éreztek szükségesnek. Az, hogy a háztartások mennyi jövedelmet tartanak szükségesnek az átlagos, az annál rosszabb, illetve jobb megélhetéshez, szoros korrelációt mutat a háztartás életszínvonalával, tényleges jövedelmi helyzetével. Az alsó három decilisbe tartozó, alacsony jövedelmű háztartások mintegy 45%-kal kisebb jövedelemnél is már átlagos megélhetési szinten érezték magukat, mint a felső három decilisbe tartozók. A szubjektív vélemények jelentős regionális különbséget mutattak: a legfejlettebb és legmagasabb bér- és árszínvonalú Közép-Magyarország régióban az átlagos megélhetési szinthez fejenkénti 141 ezer forintot tartottak szükségesnek, míg a jóval szegényebb Dél-Alföldön 108 ezer forintot.

7. ábra

A különböző megélhetési szintekhez a háztartások által szükségesnek tartott jövedelemösszegek, 2011, ezer Ft/hó/fő

További információk, adatok (linkek)

[Táblázatok](#)

[Módszertan](#)

Elérhetőségek:

Beatrix.Menczo@ksh.hu

Telefon: (+36-1)345-6165

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu